

Saint-Simon og Saint-Simonismen.

Dr. O. Warschauer: Geschichte des Socialismus und neueren Kommunismus. Erste Abteilung: Saint-Simon und der Saint-Simonismus. Leipzig, Verlag von Gustav Fock. 1892. (106 S.)

Under Fællestitlen »Geschichte des Socialismus und neueren Kommunismus« agter Dr. Otto Warschauer, statsvidenskabelig Professor ved den tekniske Højskole i Darmstadt, at samle en Række af Afhandlinger, der hver for sig skulle udgøre et selvstændigt og afsluttet Hele, og i hvilke der vil blive gjort Rede for, hvad epokegørende Socialister og Kommuniste fra det nittende Aarhundrede have lært og udrettet. I det første, her foreliggende Hefte er det Saint-Simon og Saint-Simonismen, der behandles. Fremstillingen er almenfattelig, interessant, tydelig og klar; efter den foreliggende Begyndelse at dømme, maa Foretagendet i det hele betragtes som meget paaskønnelsesværdigt.

Saaledes som Forf. forstaaer »Socialismen«, er den »et Produkt af det 19. Aarhundrede, fremkaldt ved en Forskydning af alle hidtidige politiske og økonomiske Forhold«, — medens »Kommunismen« er af langt ældre Dato. Vel havde der ogsaa i ældre Tider været store social-økonomiske Misligheder tilstede, — men det var dog først efter den store franske Revolution, der fordelte de politiske Rettigheder mere ligeligt, at den Erkendelse begyndte at

trænge igennem, at den personlige Frihed ikke kunde nydes uden Besiddelse. Samtidigt udviklede Storindustrien og Kapitalismen sig: Modsætningen mellem Nydelse og Savn, mellem Rig og Fattig, blev skarpere og mere iøjnefaldende. Man begyndte at anstille mistroelige Betragtninger over Arbejdets Stilling; man forlangte Omordning af Produktionsforholdene, og de Ideer, der kaldes socialistiske, trængte frem. Men da Socialismen var født, søgte den et videnskabeligt Grundlag. Dette fandt den hos Nationaløkonomiens Stormester, Adam Smith, der havde lært, at Arbejdet er al Værdis Kilde. Socialisterne sluttede, at naar Arbejdet er Kilden til al Værdi, bør Værdierne, Arbejdets Udbytte, ogsaa tilfalde Arbejderne og ikke som nu i saa stort Omfang Ikke-Arbejdere. Det var i Frankrig, hvor Ferrykelsen af de politiske og økonomiske Forhold i Aarhundredets Begyndelse havde været særlig stærk, at Socialismen først slog Rod, — og i Frankrig var atter Saint-Simon den første, der gjorde Opfattelsen af Arbejdet som Kilde til al Værdi til Midtpunktet for en særlig Verdensopfattelse.

Claude Henri de Rouvray Greve af Saint-Simon, født 1760, død 1825, begyndte efter allehaande Livets Omskiftelser sin socialpolitiske Skribentvirksomhed noget ind i dette Aarhundrede. I 1817—18 udkom under Titlen »L'industrie ou discussions politiques, morales et philosophiques« i fire Bind en Samling uensartede Afhandlinger, af hvilke kun endel skyldtes Saint-Simon, medens andre af dem skyldtes Auguste Comte, Thierry o. fl. I 1819—20 offentliggjorte Saint-Simon under Titlen »L'organisateur« i to Hefter en Række Breve, af hvilke det første ofte senere er optrykt under Titlen »Parabole de Saint-Simon« eller »Parabole d'un mort«. I 1821—22 fulgte »Du système industriel«, ligeledes indeholdende en Række Breve, adresserede dels til Landmænd, Købmænd, Fabrikanter, Bankiers og Lærde, dels til Ludvig XVIII. I 1823—24 udkom i fire Hefter, hvoraf et skyldes A. Comte, »Catéchisme des industriels«. I 1825 udkom »Opinions

littéraires, philosophiques et industrielles«, ligeledes en Samling af Bidrag fra Forskellige; Saint-Simon selv leverede to Afhandlinger, den ene betitlet »Quelques opinions philosophiques à l'usage du dix-neuvième siècle«, den anden »De l'organisation sociale, fragments d'un ouvrage inédit«. Endelig offentliggjordes i 1825 »Nouveau Christianisme, dialogues entre un conservateur et un novateur«. Kun den første af de tre Dialoger, dette Værk var beregnet paa at omfatte, fuldenstes: Døden hindrede Forfatteren i at fuldende sit Værk. — Foruden de nævnte Værker har Saint-Simon skrevet adskilligt andet, der imidlertid har mindre Betydning for Socialismens Historie.

For et nyt »Industri-system«, med religiøst Udgangspunkt, førte Saint-Simon Ordet. Ved »Industri« forstaaer han »Arbejde«, i Ordets videste Betydning, ethvert nyttigt Arbejde, Aandens Arbejde saavel som Haandens. Til de »Industrielle« høre altsaa Lærde, Landmænd, Fabrikanter, Købmænd, Haandværkere, Arbejdere. Arbejdet er Aarsagen til Individernes og Nationernes Velstand og den Drivkraft, der bevæger det borgerlige Samfund. Jo mere socialt anerkendt Arbejdet bliver, desto lykkeligere ere Nationerne. Hos de »Industrielle« hviler den aandelige Magt og den fysiske Overmagt, thi de udgøre Hovedbestanddelen i ethvert Folk. Derfor bør de indtage den første Plads i Staten; de bør herske og styre Staten, og den rigtige Hensyntagen til deres sociale Betydning er Forbetingelsen for et retfærdigt Regeringssystem. Men det bestaaende Regeringssystem er af theokratisk og fevdal Art; det har sit Udspring i det tredje og fjerde Aarhundrede, er blevet uddannet i det ellefte og tolvte, men har i vor Tid aldeles overlevet sig selv.

Ved den nuværende Samfundsordnings Begyndelse var Gejstligheden af høj og berettiget Betydning; Pavernes Indflydelse i religiøs og politisk Henseende steg stadigt; de Gejstlige var samtidigt Lærde, de alene dyrkede Videnskaberne. Ogsaa Adelen øvede med Rette sin Indflydelse; den stod i Spidsen for Hærvæsenet; Jordbesiddelsen var i

Hænderne paa den, og da Handel og det, man nu kalder Industri, ikke dengang spillede nogen Rolle, var det med Rette, at Adelen sammen med Gejstligheden udovede Regeringsmagten. Men alle disse Forhold have i Tidernes Lob væsenligt forandret sig. Da Pavedømmet stod paa sin Magts Højdepunkt, sendte det Romaner og Germaner i krigerisk Valfart til den hellige Grav. Men Korsfarerne vendte ikke blot styrkede i Troen hjem; de havde ogsaa lært mange Landes Produkter at kende; deres økonomiske Blik var blevet skærpet og deres Luxustrang forøget. Kostbare Stoffer medbragtes fra Morgenlandet, Handelen begyndte at røre sig, Haandværk og Industri bredede sig og tragtede efter Selvstændighed. Ved den adelige Grundbesiddelses Overmagt begyndte man at rokke, og samtidigt begyndte Kirkens Magt at vakle. Videnskaberne, særligt Naturvidenskaberne, tog et stort Opsving; Fysiken sejrede over Metafysiken; den selvstændigt og ædrueligt dommende Mængde ytrede Lyst til at unddrage sig Kirkens Magt. Ligeoverfor Lensadelen stillede det erhvervende Arbejde sig; ligeoverfor Kirken en paa positivt Underlag hvilende Videnskab, der bortjog den metafysiske Opfattelses Taage og styrkede Mængdens Tænkeevne. Det Regeringssystem, der hvilede paa Theokratiet og Fevdalismen, mistede saaledes sin Livskraft; Modstanden rejste sig, den forlangte et nyt paa positivt Arbejde og Videnskab hvilende Regeringssystem. Angrebene paa det udlevede Regeringssystem kulminerede i den store franske Revolution: alle Forrettigheder ifølge Fødslen falde^{*)} og fuld Samvittighedsfrihed tilstaas.

*) Saint-Simon hilsende selv med Glæde den franske Revolution, og gav frivilligt Afkald paa alle de Rettigheder, der tilkom ham ifølge hans fornemme Herkomst. I 1790 havde han sendt den konstituerende Nationalforsamling en Adresse, i hvilken han forlangte Adeliens Afskaffelse, Ophævelse af alle Privilegier, Embeders Besættelse med de Dygtigste osv. Personlig var Revolutionen ham ikke gunstig: hans Familjes store Formue gik tabt, og selv

Saaledes viste en ny Tids Morgenrøde sig. Nationernes Velstand og Regeringernes Magt betinges af Borgernes materielle Erhverv og intellektuelle Præstationsevne. Den aandelige og den verdslige Magt har ikke mere i Adel og Gejstlighed sine Støtter, thi den aandelige Magt hviler i de Lærdes Hjerner og den verdslige i Købmændenes, Fabrikanternes, Haandværkernes, Arbejdernes Hænder. Men — den for Tiden herskende Samfundsordning tager ikke tilstrækkeligt Hensyn til denne indre Forandringsproces, denne ubestridelige Udvikling, denne Bortdøen af tidligere mægtige Myndigheder, denne Fremtrængen af ny borgerlige Elementer. Adel og Gejstlighed nyder fremdeles utilbørlige Forrettigheder ligeoverfor Arbejdet og Videnskaben. Navnlig i Frankrig deler Samfundet sig egentlig kun i to Partier, af hvilke det ene er at betegne som det nationale, det andet som det antinationale. Til det første høre alle de, der som Arbejdsbier producere økonomiske Goder, — til det andet de Konsumenter, der ikke blot ikke producere noget, men som Droner leve af de andres Frugter. Arbejdspartiet er i det mindste halvtredsindstyve Gange stærkere end det antinationale Parti; men dog regeres Bjerne af Dronerne. Disse sidste styre ikke blot Staten, men mene ogsaa, at de med Lov og Ret paalægge Producenterne den Pligt at underholde dem, idet de anse sig for Statens uundværligste Element. Men hvilken indre Værdi har Arbejdspartiet, og hvilken det antinationale Parti? Hvilket er det mest undværlige? Mistede Frankrig pludselig 3000 af sine mest fremragende Lærde, Kunstnere, Industridrivende, Købmænd, Arbejdere, saa vilde Landet ligne et Legeme uden Sjæl; Følgerne af en saa stor Ulykke vilde ikke være til at beregne, og de opstaaede Huller vilde i Øjeblikket ikke kunne udfyldes. Ganske anderledes vilde Virkningen være, hvis Frankrig en skøn Dag mistede 3000 af sine fornemste Mænd, Godsejere osv.

maatte han som »Mistækelig« vandre i Fængsel (indtil 1794).

Deres Pladser vilde strax kunne udfyldes; thi mange Fransk-mænd ere i Stand til at udrette det, som de kongelige Prinser udrette; Godsejernes Arvinger vilde ogsaa kunne modtage Gæster og gaa i Selskab osv. Det nationale Arbejdsparti har derfor ubestrideligt Overvægten over det antinationale Parti, og det burde ogsaa herske over dem, som det underholder, — alligevel belyser Maanen Solen og Dverge herske over Kæmper.

Denne sociale Undervurdering af Arbejdet og Viden-skaben er ikke alene Adlens og Gejstlighedens Skyld, men hovedsagelig Bourgeoisiets. Under det fevdalistisk-theokratiske Regeringssystems Blomstringstid spaltede næsten enhver Nation sig i tre Klasser. Den første Klasse bestaar af Adel og Gejstlighed, den anden af ikke-adelige Godsbesiddere, Officerer, Advokater og Jurister, Folk i fremragende borgerlige Stillinger, den tredje af Købmænd, Haandværkere, Industridrivende osv. Den anden Klasse bestaar netop af disse Bourgeois, i Virkeligheden en Adel af anden Rang. Blandt disse »Bourgeois« er det især Juristerne, der egennyttigt exploitere de politiske Forhold paa de »Industrielles« Bekostning. Det var Juristerne, der styrtede Bourbonerne; ved alle politiske Omvæltninger i Frankrig have Juristerne været de ledende, og ogsaa nu fylde de Parlaterne; de producere egenlig ikke noget; de ernære sig paa Bekostning af de »Industrielle«, hvem de bestandigt politisk undertrykke. Paa deres Modstand ere alle Forsøg, ogsaa Adam Smiths, paa at hidføre et retfærdigere Regeringssystem, strandede.

Kongedømmet og »Industrien«, især i Frankrig, have altid været henviste til hinanden. De »Industrielle« var altid Bourbonerne hengivne; men de have ikke tilstrækkeligt energisk varetaget deres parlamentariske Interesser. Havde de sørget for at besætte Folkerepresentationen, saa vilde den franske Revolution have beholdt sin oprindelige Karakter af en fredelig Reform og de Rystelser, hvorunder Kongedømme og Borgerdømme lide, vilde være blevne forebyggede. Have de »Industrielle« forsømt deres Interesser,

saa have ogsaa Bourbonerne begaaet Fejl. Efter deres Tilbagekomst til Frankrig støttede de sig atter til Adel og Gejstlighed og gav derved tilkende, at de misforstod Tidens Aand. Folket lader sig ikke mere blænde af Monarkiets Pragt og ydre Glans. Det renoncerer paa krigerske Erobringer, der ere forbundne med økonomiske Ofre ogsaa for Sejrherren; det vil i Væddekampen med andre Nationer kun sejrrikt trænge frem paa alle Videnskabens Omraader. I egen Interesse burde Bourbonerne forene sig med de »Industrielle«. De »Industrielle« elske Orden, Fred og Ro, og Frihed, og ere Monarkiets sande Støtte. Kongen skal herske, de »Industrielle« regere. Derved vil der ogsaa blive sørget bedst for »Arbejderne«, i dette Ords snævrere Betydning. Og for at hjælpe frem imod det, som Saint-Simon ansaa for det ønskelige Maal, fremsatte han en Række detaillerede Reformforslag, foreslog en Agrarreform, Gennemførelsen af et Trekammersystem, Reformen i den indre Forvaltning osv.

Men de sociale Reformforslag, han fremsatte, fandt ikke strax nogen videre Tilslutning. Hans Bøger blev ikke synderligt læste, og hans Ord syntes foreløbig ikke at skulle trænge ud i videre Kredse. Forgæves lød de dog ikke.

Saint-Simons Liv var, siger Dr. Warschauer efter at have gjort Rede for hans Lære, rigt paa Planer og fattigt paa (øjeblikkelige) Resultater. Det skjuler i sig en Række forfejlede Forsøg, bitre Skuffelser og Modsætninger. Skønt udsprungen af Frankrigs højeste Adel var Saint-Simon af Overbevisning Demokrat; — ifølge Opdragelse Verdensmand, ifølge Tilbøjelighed Ødeland, sank han ved sit Livs Slutning næsten ned til at blive Tigger; — en god Kristen var han, men en Fjende af Gejstligheden; — han tørstede efter Berømmelse, og blev af adskillige blot betragtet som en Taabe; — han troede at have aabnet Menneskeheden ny Baner, og fandt i levende Liv ikke meget andet end Afvisning og Spot. En uforfalsket Idealisme ledede ham; Egen-

nytte kendte han ikke; stærke Følelser, fast Overbevisning, Sjælsadel udmærkede ham.

I sine Skrifter forfulgte han bestandigt det Maal: at faa Adel og Gejstlighed fjernede fra deres usurperede Magtstilling i Stat og Samfund, og at faa Regeringsmagten overført til Arbejdets og Videnskabens Repræsentanter. Han vilde, at Korsets og Sværdets Riddere skulde strække Vaaben for Aandens og Arbejdets; — i denne ene Tanke koncentrerer hans Værkers Hovedindhold sig. De »Industrielle« skulde være de Ledende, og med dem skulde Driftsherrerne og de store Industridrivende, hvis naturlige Protegés »Arbejderne« — i Ordets snævrere Betydning — ere, komme til Magt og politisk Indflydelse. Nogen Mod sætning mellem Fabrikanter og Arbejdere kendte han intet til. Vel har han interesseret sig for bestemte Samfundsklassers Vel; men denne Interesse gjaldt ikke blot »Arbejderne«, men alle Arbejdende i Modsætning til dem, som ved Fødsdens Tilfældighed uden Møje og Fortjeneste stod i Spidsen for Staten. Han var ingen Modstander af Kapitalen, men af Rentenydelse uden Arbejde, og hans varme Interesse for de Hjelpe- og Besiddelsesløse havde mere en religiøs end en politisk Farve. Han følte sig kaldet af Gud til at forkynde »en ny Kristendom«, der forøvrigt væsenligt bestod i Budet: »elsk din Næste som Dig selv!« Denne »ny Kristendom« skulde forfølge ikke blot religiøse, men ogsaa socialpolitiske Formaal; den skulde anerkende Arbejdets moralske Værd, skulde moralsk og materielt hjælpe de lavere Klasser og saaledes opfylde Budet om Kærlighed til Næsten.

I politisk Henseende var han aldeles ikke nogen Revolutionsmand, og enhver Tanke om Ophidselse til Klassehad laa ham fjern. Han betragtede det borgerlige Samfund som en Pyramide, hvis nederste og mellemste Del var solid, medens den øverste var hul; men han ønskede, at paa Pyramidens Spids skulde Kongedømme glimre som en Ædelsten. Han var Monarkist, uden at være Fyrstetjener. Han mente at have fundet Midlet til at forebygge yderligere

Revolutioner: Bourbonerne skulde paa det nøjeste slutte sig til de »Industrielle«, d. v. s. til dem, hvem Selvfølelsesdriften driver til at være fjendtligt stemte mod ethvert Røgeringsskifte, og som ere det Bestaaendes og Ordenens fødte Venner. Han saa rigtigt, at paa Fevdalismens Tidsalder maatte følge Industriens, i hvilken Arbejde og Videnskab forene sig.

Hans Hovedtanker kunne for en stor Del være berettigede, — men naar han kommer med sine detaillerede Reformforslag, mylre Urimelighederne frem. Der er eksempelvis hans »Trekammersystem«. Han foreslog Indførelsen af et Parlament bestaaende af tre Kamre, hvoraf det første, »chambre d'invention«, skulde fremsætte Lovforslag, det andet, »chambre d'examen«, prøve og diskutere dem, det tredje, »chambre d'exécution«, vedtage dem. Det første Kammer skulde foretage de forberedende Skridt med Hensyn til Gennemførelsen af ny Love, Forbedringer paa Samfærdselsvæsnets Omraade osv. Det skulde forpligtes til at lade et vist større Landomraade i malerisk beliggende Egne omdanne til offentlige Haver, der kunde yde Beboerne og Tilreisende Vederkvælgelse; i disse Haver skulde der oprettes Museer og gives gratis Koncerter. Det skulde endvidere udkaste Planer til offentlige Festligheder, Mindefester til Minde om de for Folkets Vel udførte Arbejder, Haabsfester til Indskærping af de gode Resultater, der kunde haabes at flyde af Parlamentets Forholdsregler. Kamret skulde bestaa af 200 Civilingeniører, 50 Digtere og Lærde, 25 Malere, 15 Billedhuggere og Arkitekter, 10 Musikere. Hvert af disse 300 Kammermedlemmer skulde lønnes med 10,000 Francs aarlig. Samme Vederlag skulde tilstaas andet Kammers Medlemmer, 200 Naturforskere og 100 Matematikere. Foruden at prøve de fra første Kammer kommende Forslag, skulde andet Kammer lede Skolevæsenet og arrangere offentlige Fester, ved hvilke der skulde holdes Taler med det Formaal at indskærpe Mændene Kærlighed til deres Hustruer, Hustruerne Troskab mod deres Mænd, Børnene Ærefrygt for deres Forældre, Forældrene Omsorg

for deres Born, Fabrikanterne Omsorg for deres Arbejdere, Arbejderne Pligtfølelse ligeoverfor Fabrikanterne. Saavel første som andet Kammer skulde have Optionsret, d. v. s. Ret til at hidkalde til deres Forhandlinger et vist Antal Indlændinge og Udlændinge med raadgivende Stemme. Tredje Kammer skulde bestaa af Repræsentanter for Handel og Industri, uden Vederlag; --- Godsejerne skulde ikke være repræsenterede. --- Ogsaa komme Urimelighederne frem, naar han med Hensyn til Administrationen opstiller sine meget specielle Fordringer, f. Ex. den, at man for at blive Finansminister skal have arbejdet ti Aar i praktisk Virksomhed, for at blive Indenrigsminister sex Aar osv. Men hans Hovedtanke, at Regeringsmyndighederne skulle være praktisk fortrolige med de under dem sorterende Interesser, er berettiget. Kun gaar han for vidt. Særlig Uvilje nærede han til Juristerne: de skulle saavidt muligt ryddes af Vejen, og Retsplejen lægges i Hænderne paa Lægmænd.

Dr. Warschauers Dom lyder da saaledes:

»Saint-Simon har begaaet adskillige Fejltagelser og opstillet mange falske Paastande. Men hans hele Virken var ikke uden Resultat. Han satte hele sin aandelige Kraft ind paa at arbejde for den menneskelige Kulturs Fremskridt, at føre sine Samtidige videre i religiøs og politisk Erkendelse. En ny Religion har han ikke stiftet, men for ny politiske Bevægelser har han banet Vejen. Hans Virken har i to Retninger haft højst betydelige Resultater. Han tjente navnlig Storindustrien, idet han fremhævede dens økonomiske Betydning ligeoverfor Adel og Gejstlighed og derved bidrog væsenlig til at fremme dens Indflydelse i Stat og Samfund. Han gjorde sig endvidere til Forsvarer for de Fattige og Besiddelsesløse; som saadan indledede han, skønt uden at ville det, det 19. Aarhundredes første socialistiske Bevægelse, der i sin senere Udvikling har stillet sig aldeles fjendtligt overfor Storindustrien. Saaledes udsprang der af hans Virken to fuldstændigt forskelligartede socialpolitiske Retninger, Tvillinge

uden Broderlighed, der staa i bestandig Kamp med hinanden. Saint-Simon kan ikke gøres ansvarlig herfor, han har betragtet sig som en Filosof eller Politiker, som en Nationaløkonom eller Frelser af det bourbonske Monarki, — aldrig som en Socialist; først hans umiddelbare Tilhængere have gjort ham hertil. Socialismens intellektuelle Grundlægger var en af de mest veltalende Forsvarere, som det arbejdende og erhvervende Borgerskab har haft. Derfor er mange af hans Tanker blevne alle Dannedes Fælles-eje; og kun i hans umiddelbare Disciples Hoveder fødte hans Værkers Aand ganske ejendommelige Virkninger.«

Saint-Simon efterlod sig kun et meget begrænset Tal af Tilhængere; ganske vist havde Mænd som Thierry og Auguste Comte sluttet sig til ham; men hos dem, for hvis politiske Interesse han var traadt i Skranken, fandt han ingen Sympathi. Videnskabsmændene tog ikke synderlig Notits af hans Reformplaner; Købmændene og de Industri-drivende betragtede ham mere som en theoretiserende Videnskabsmand end som en praktisk Realpolitiker, og de Fattige og Besiddelsesløse havde han ikke villet — og heller ikke kunnet — vække til direkte Deltagelse. Saaledes forblev hans Lære en lukket Bog for Masserne og kun faa Trofaste havde samlet sig om ham. Blandt dem var Olinde Rodrigues, af Herkomst Spanier, der i Paris drev Bank- og Børsforretninger. Han betegnede sig som »Saint-Simons Arving«, som den, der havde staaet ved Saint-Simons Dødsleje og af ham havde faaet det Hverv at udbrede Læren videre. I dette Øjemed forsøgte han i Oktober 1825 sammen med de faa Tilhængere, Saint-Simon havde fundet i levende Live, at udgive et Tidsskrift under Titlen »Producteur«. Men Foretagendet fandt kun ringe Bifald; Bladets Medarbejdere betragtedes som Drømmere, som Radikale og Revolutionære, der ikke vidste, hvad de vilde, og allerede i Decbr. 1826 maatte det gaa ind. Saint-Simon og hans Reformforslag syntes glemt, og hans Modstanderes Paastand, at hans Theoriers Ligkiste havde

staaet ved Siden af deres Vugge, syntes faktisk bevist. Alligevel ulmede en Gnist videre, der skulde blusse op til Flamme; den fandt Næring i Massernes stigende Utilfredshed, i Bourbonernes Regeringsudygtighed, i alt det politiske og økonomiske Brandstof, der mere og mere samlede sig op. Nogle af det nysnævnte Tidsskrifts Læsere vare traadte i personlig Berøring med hverandre; de samlede sig nu til en saint-simonistisk »Skole«, der efterhaanden kom til at bestaa af en Række dristige, begejstrede, til Dels højt begavede Mænd, i hvis Spidse Bazard og Enfantin stod.

Saint-Amand Bazard, født 1791, i sin Ungdom Deltager i carbonaristiske Bevægelser, sluttede sig til Saint-Simon, men udviklede hans Lære i tildels ny Retninger, og blev den egenlige Grundlægger af Saint-Simonismen.

I 1828 sattes en ny saint-simonistisk Agitation i Scene, der strax vakte betydelig Opmærksomhed, og i hvilken Bazard var Hovedmanden. I Aarene 1828—30 holdt han en Række Foredrag, der udkom som Bog i 1830—31 under Titlen »Exposition de la doctrine saint-simonienne (Le nouveau Christianisme)«. Her finde vi økonomiske og sociale Tanker, der gaa langt udover, hvad Saint-Simon havde udviklet.

Efter Bazard sker Menneskenes Kulturudvikling gennem organiske og anorganiske (eller kritiske) Perioder, der afløse hverandre. I den organiske Periode leder én Vilje Alles Tanker og enhver individuel Virksomhed er helliget Almenvellet. Menneskene ere religiøse og lykkelige; fælles Interesser knytte dem sammen. I de anorganiske Perioder røkke de Enkelte kritisk og irreligiøst ved Stats- og Samfundsordenens Bygning; de ere ikke besjælede af nogen Almenaand, men forfølge selviske Formaal og hade og bekrige hverandre. Alle anorganiske Perioder falde i to Dele. I den første styrter den hittidige Samfundsorden, paa Grund af det almindelige Stormløb, sammen; i den anden er Ruinerne fra det foregaaende Tids-

afsnit endnu ikke skaffede tilside, og Menneskeheden, opløst ved Had og Egennytte, vandrer endnu omkring i Ruinerne. — I ethvert Folks Liv se vi disse Tidsafsnit; ved deres stadige Skiften betinge de Menneskehedens Udvikling. I Grækenland skabte den organiske Periode en uforglemmelig Guldalder i Kunst og Videnskab; Attikas Aand besjælede og forædlede Verden, og Grækenland bestemte ved Sværdets og Tankens Magt Folkenes Skæbne. Men da Sansen for Almenvellet døde bort, da Tilliden veg for Tvivlen, da Religionen skjulte sig i en grublende og kritisk Filosofis Folder, svandt Grækenlands Anseelse, Indflydelse, Magt og politiske Selvstændighed. Paa Resterne heraf rejste det romerske Verdensherredømme sig, dannet og fæstnet ved organiske Loves Aand. Men ogsaa i Rom visnede den engang almægtige Nations Kræfter bort, da den græske Filosofi og den dermed forbundne Tvivl gjorde sig stedse mere gældende. Den stolte Verdensbygning styrtede sammen. Men i dens Ruiner skjulte sig Spiren til en ny organisk Periode, der brød frem, da Kristendommen grundlagdes. Kristendommen, som ved Folkevandringen og Korstogene udbredte sig stedse mere, og som skulde forene alle Nationer i Tro og Kærlighed, havde naaet sin Magts Højdepunkt, da Luther dristig og energisk traadte op imod Kirkens aabenbare Fejl, der navnlig skyldtes Pavernes Selviskhed. Med Reformationen begynder en Opløsnings-tidsalder, der fortsættes til Nutiden. Alle evropæiske Nationer befinde sig for Tiden i en anorganisk Periodes andet Afsnit. Tvivl og Kritik er traadt i Stedet for Tro; Opløsning overalt; Almenaand intetsteds; en tusindgrenet Arbejdsdeling er indtraadt, men den samlende og forsonende Virksomhed mangler; de Lærde berige ganske vist ved deres Forskninger Videnskaben med mange Enkeltheder, men enhver Videnskab vandrer sine Veje for sig alene, og Kræfterne splittes; ligesaa i Industrien; Enhver tænker blot paa sig selv og bryder sig ikke om de andre; Produktion og Forbrug, Udbud og Efterspørgsel, hele den økonomiske Virksomhed fattes samlet Ordning, er henvist

til de Enkeltes Lune, Vilkaarlighed og Uforstand, og Handelskriser blive uundgaaeligt Folgen; den fri, utøjlede Konkurrence behersker den hele økonomiske Virksomhed; den ligner en morderisk Kamp paa Liv og Død, i hvilken utallige arbejdssomme Mennesker gaa til Grunde, medens kun faa Lykkelige gaa ud af den som Sejrherrer; i Kunst og Literatur ses den samme Oplosningstilstand; Digterne udtale deres Følelser enten i Form af Satirer — Tegn paa overdreven kritisk Selvfølelse og Foragt — eller i Form af Elegier, den personlige Tungsindigheds Udtryk. Saaledes er det borgerlige Samfund opløst ved Had og Misgunst; Stat og Samfund ere i Forfald, og en kritisk Oplosningsperiode, der tog sit Udgangspunkt i Religionen for at trænge ind i alle Statslegemets Porer, bestemmer atter Menneskehedens Skæbne. Men ogsaa denne Nutidens kritiske Periode skal forsvinde; Kunst, Videnskab, Industri skal ikke bestandigt ligne en Valplads, men Almenaanden skal atter komme til sin Ret. En ny organisk Periode er forestaaende. Saint-Simon, der forlangte et paa Arbejde og Videnskab grundet nyt Regeringssystem, vil indvie den ny organiske Periode. Saint-Simon har efterladt Verden et Testamente, der skal fuldstændiggøres derved, at den individuelle Exploitering skal ophøre, Arveretten skal omdannes, en bedre Opdragelse og religiøs Omsorg skal gennemføres.

At den Ene udbytter den Anden (l'exploitation de l'homme par l'homme), er oprindelig et Produkt af Krigen. Krigens Formaal er Erobring, dens almindelige Følge den raa, fysiske Magts Overvægt, hvorved den Stærkere behersker den Svagere og exploiterer ham. Exploiteringen antager i Tidernes Løb mildere Former: Slaveri og Trældom i forskellige Grader, Livegenskab, Hoveripligt osv. Men ogsaa Nutidens Arbejdere exploiteres, hele Arbejderklassen befinder sig under en faatallig, mægtig Samfundsklasses Tryk, og udbyttes af dem, der ere i Besiddelse af Produktionsmidlerne: den største Del af Arbejdsudbyttet tilflyder ikke Arbejderen, men Jordens og

Kapitalens Ejere. Vel hedder det sig, at Forrettigheder i Kraft af Fødslen ikke mere existere, at Alle have samme Ret, — men i det virkelige Liv er Forholdet et andet. Forældrenes Stilling og Formue bestemmer i høj Grad Børnenes hele Udvikling, og sociale Forrettigheder og Til-sidesættelser nedarves. Den materielle Ulighed avler ogsaa politisk Ulighed. Den store franske Revolution mislykkedes; thi den fik ikke den Tilstand, hvor den Ene udbytter den Anden, ryddet afvejen. Privatejendommen er vel i Tidernes Løb bleven idelig omformet, men den har endnu ikke faaet en Form, der stemmer med Nutidens Kulturtrang. Alle de dybtindgribende Forandringer, Ejendomsretten i Tidernes Løb har undergaaet, have oprindeligt forekommet uigeanem-førlige og farlige for Staten og Samfundet; efterhaanden have de dog vundet Anerkendelse: hvad der forekom tid-ligere Tiders Mennesker at være samfundsnedstyrtende, viste sig for senere Tider som uundgaaeligt nødvendigt. Saa-ledes vil det ogsaa fremtidigt gaa. Ejendomsretten maa forandres, saaledes at den Art Privatejendom, der ikke skyldes egen Fortjeneste og Arbejde, men blot Fødsdens Tilfældighed, afskaffes. De materielle Forrettigheder, der knytte sig til Fødslen, bør afskaffes; Produktionsmidlerne skulle ikke længer være individuel Privatejendom; saa vil Exploitering af den Ene ved den Anden ophøre, og den Uorden og Planløsheden, hvorunder det økonomiske Liv nu lider, fjernes.

Den forønskede Reform skal opnaas ved dette Middel: Arveretten i sin nuværende Form ophører. Ved de nu-værende Ejeres Død tilfalder de af dem ejede Produktionsmidler Staten, der atter overdrager Benyttelsen af dem til dem, der forstaar at benytte dem. Staten skal oprette en Centralbank, med de fornødne Filialer. Denne Institution skal nøje følge Industriens Gang og Behov, skal bringe Produktionen i det rette Forhold til Afsætningen, skal ud-granske Alles individuelle Evner og Præstationer, og skal overdrage de Produktionsmidler, der ved Dødsfald blive fri, til de mest Skikkede. Anvendelsen af de saaledes over-

ladte Produktionsmidler tilkommer dem, til hvem de ere blevne overdragne, saalænge de leve eller forblive i deres professionelle Virksomhed; falder en af disse Forudsætninger bort, falder Produktionsmidlerne atter tilbage til Staten, der paany overdrager dem til Andre. Saaledes vil Enhver faa efter Fortjeneste, ligesom han ogsaa skal yde efter Evne og de materielle Forrettigheder, der knytte sig til Fødslen, falde bort, og Menneskeheden træder ind i en ny organisk Periode, hvor Alles Interesser harmonisk ere forenede.

Men en bedre Opdragelse af Menneskeslægten er nødvendig, naar Nutidens kritiske Opløsningsproces skal afkortes, og naar Vejen for den skønne Fremtid skal banes. Under den bestaaende Samfundsorden er der et nøje Sammenhæng mellem Opdragelsen og den individuelle Exploitering. Erobringsretten førte i sin Tid til Udviklingen af arvelige Stænder og Kaster, — og disse ere senere ikke blevne ophævede, men bestaa i Virkeligheden fremdeles og øve en skadelig Indflydelse paa saavel de privilegerede som de ikke-privilegerede Individets Udvikling. Børnene opdrages kastemæssigt og ved deres Opdragelse nedarves Exploiteringen fra Slægt til Slægt. Fødsels Tilfældighed har ogsaa sin Indflydelse paa Opdragelsen. Vel staa alle Stillinger aabne for Enhver, — men den nødvendige Fordannelse er det ikke muligt for alle at erhverve. Ikke blot de Fattiges Børn kunne ikke faa nogen ordenlig Opdragelse; — ogsaa over de Riges Børn gaar det ud. Deres Opdragelse og Valget af deres fremtidige Stilling bestemmes for en stor Del ved Fødsels Tilfældighed, ved Kastefordomme, ved Familjeforfængelighed o. lign., uden tilstrækkeligt Hensyn til de individuelle Anlæg, og saaledes blive ogsaa de Ofre for deres Omgivelser, og deres individuelle Evner komme ikke til deres Ret. Denne kastemæssige Sondring bør ophøre: uden Hensyn til Fødsel og Formue bør Alle opdrages, men saaledes, at der tages Hensyn til de individuelle Anlæg.

Dog kun under Religionens Beskyttelse kan en ny

organisk Periode aabne sig for Menneskeheden. Men i Modsætning til, hvad nu er Tilfældet, skal Religionen ikke blot tilfredsstille ideale, sjælelige, men ogsaa materielle Interesser. Arbejde og Videnskab betinge og befæste Stat og Samfund. Videnskabens Opgave er det at udgrunde de Love, der styre Verdensaltet. Da Gud er i Alt og da hans Aande giver Alt Liv, saa er Trangen efter videnskabelig Erkendelse ikke andet end Trang efter Erkendelse af de guddommelige Bud, og enhver Videnskab kan da betegnes som en Gudslære. Ved det produktive Arbejde omdannes Jorden i sin ydre Form, og Menneskene fortsætte Skabelsesværket. Enhver menneskelig Virksomhed staar i den nøjeste Sammenhæng med Gud, og Guds Tjenere, Præsterne, der forkynde Guds Bud og efter hans Befaling have at sørge baade for Aand og for Legeme, bør have den Opgave at lede alle offentlige Anliggender. I Spidsen for Staten bør derfor staa en Ypperstepræst; han er Bindeleddet mellem det Evige og det Forgængelige. Ypperstepræsten udnævner to Præster: en Videnskabs- og en Industripræst. De skulle være Mellemlidene mellem Theori og Praxis; de skulle sørge for, at alle Videnskabens Opdagelser strax komme til Anvendelse i Produktionen, og ligeledes, at alle Teknikens og Industriens Fremskridt blive bemærkede af de Lærde. For Videnskabens og Industriens enkelte Grene udnævnes Underpræster, der skulle skaffe sig Kendskab til Alles individuelle Anlæg, saa at Enhver kan blive beskæftiget efter Evne og belønnet efter Arbejde. Saaledes skal Staten styres hierarkisk.

Saaledes lærte Bazard, og saaledes mente han at lære i Saint-Simons Aand, — men i Virkeligheden var Modsætningen mellem de to stor. Bazard vilde ikke, saaledes som Saint-Simon, have Arbejdets og Videnskabens Repræsentanter politisk begunstigede i Modsætning til Adel og Gejstlighed, men Omdannelsen af den private Ejendomsret var hans Livs Opgave. Først han fordrede, at alle Produktionsmidler, der nu ere splittede som Privatejendom, skulde samles til et Socialfond, der skulde staa Alle til

Raadighed i Forhold til hvers Evne; først han forlangte, at ogsaa Fødsels materielle Forrettigheder skulde forsvinde, og at den individuelle Formue skulde udmaales efter de individuelle Ydelser. I sine Angreb paa den fri Konkurrence, paa Arveretten og paa den bestaaende Ejendomsret blev han Louis Blancs, Lassalles, Karl Marx's, Rodbertus's Forløber.

Dr. Warschauer anerkender vel, at Bazards Fremstilling besidder Fortrin fremfor Saint-Simons og at hans Undersøgelser angaaende Privatejendomsrettens Udvikling tildels ere historisk rigtige; men Bazards Grundtanker — at Ejendomsretten skulde forvandles til en Besiddelsesret, at alle Forrettigheder i Kraft af Fødslen skulde ophæves, at Formueovergangen fra Generation til Generation skulde udmaales ikke efter Slægtskabsgrader, men efter den individuelle Dygtighed — betegner han som uigennemførlige. Han indrømmer, at der ved Fødsels Tilfældighed skabes sociale Forhold af meget mislig Art, at det er beklageligt, at den Enkelte i materiel og aandelig Henseende er et Produkt af sine nærmeste Omgivelser, at det er beklageligt, at den personlige Dygtighed kun undtagelsesvis, ikke gennemsnitligt, bestemmer den Enkeltes Skæbne, — men han hævder, at den af Bazard tilsigtede Reform vil strande derpaa, at ingen Magt paa Jorden er i Stand til at erkende og retfærdigt bedømme hver Enkelts individuelle Evner. Bazards Forslag, at ordne Arveovergangen i Forhold til de individuelle Evner, vilde heller ikke fjerne alle Fødsels materielle Forrettigheder. Sønnen arver ikke blot sin Faders Formue, men ogsaa hans Navn, og kommer derved i personlige Forbindelser, der ofte skaffe ham større materielle Fordele end den direkte Formueoverdragelse. Disse Individernes Enkeltforrettigheder, der ere nøje sammenknyttede med deres Fødsel, og ikke have noget at gøre med den individuelle Dygtighed, ville bestaa saa længe, som det borgerlige Samfund har Familieenhederne til sin Grundvold, saalænge Kommunismen ikke er bleven Statens Lov. Den nivellerende Kommunisme staar nu i den

skarpeste Modsætning til Bazards Reformforslag, hvorefter Alle skulle belønnes, aldeles ikke ligeligt, men i Forhold til individuel Dygtighed og individuelle Ydelser. Ved en saadan Ordning vilde Uligheder, der skyldes Fødslen, kun yderligere potenseres. Den tilsigtede Arveretsreform vilde kunne omgaas ved Bortgiveren i levende Live. Skulde man hverken kunne efterlade sine Børn noget efter sin Død og ej heller kunne bortskænke i levende Live, vilde man overhovedet kun i ringe Omfang efterlade sig noget; man vilde saa vidt muligt opforbruge alt før Døden, og der vilde i alt Fald ikke blive saa særdeles meget for Staten at arve. Hvad den arvede, vilde den have det største Besvær med at fordele. Dens Fordeling vilde i højeste Grad avle Misfornejelse; man vilde bestandigt formode Uretfærdigheder, og saadanne vilde ogsaa i rigt Maal være tilstede.

Bazards Forslag vare helt igennem uskikkede til at forbedre de sociale og økonomiske Tilstande. Dette staar nu klart for omtrent Alle; — men de gjorde dog i sin Tid ikke ringe Indtryk. Saint-Simon havde dadlet Adelen og Gejstlighedens politiske Overvægt, Arbejdets og Videnskabens sociale Undervurdering og deri søgt Aarsagen til de sociale Misligheder. Bazard, derimod, søgte Aarsagen i en formentlig tilstedeværende uretfærdig Fordeling af Produktionsmidlerne. Derved ophidsede han, ganske i Modsætning til Saint-Simon, Mængdens Lidenskaber; men tillige vakte han den almindelige Opmærksomhed for de Theorier, for hvilke han traadte i Skranken, og for hvis Udbredelse han samtidigt havde fundet en offervillig og agitatorisk anlagt Trosfælle i *Enfantin*.

Barthélemy Prosper *Enfantin*, født 1798, begyndte som Handelsrejsende og Bogholder, og blev i 1823 Kasserer i et Bankinstitut, i Spidsen for hvilket *Olinde Rodrigues* stod. *Rodrigues* bragte ham i Forbindelse med Saint-Simon, hvis Skrifter snart i høj Grad fængslede hans Interesser.

Sin literære Virksomhed begyndte han i 1828. *Isaac Péreire*, den senere Stifter af *Crédit mobilier*, dengang Til-

hænger og Discipel af Saint-Simon, forsøgte i dette Aar at udarbejde en Afhandling om Ejendomsretten, der skulde falde i tre Dele, saaledes at den sidste skulde give en Skildring af Fremtidens Ejendomsforhold. *Enfantin* paatog sig nu Udarbejdelse af denne sidste Del og offentliggjorde en Afhandling under Titlen »*Les mémoires d'un industriel de l'an 2240*«. Han søgte heri at skildre de sociale Tilstande, der efter den saint-simonistiske Læres Udbredelse vilde herske i Aaret 2240. Til den Tid skal Arveretten efter Slægtskabsgrad være afskaffet, enhver Exploitering af det ene Individ ved det andet være forsvundet, og en for alle lige god og gratis Opdragelse være indført. I Spidsen for den økonomiske Produktion skal en af Staten ledet Centralbank staa, der skaffer alle efter hvers Evne Arbejdsmidlerne. Alle Mennesker føle sig som Brødre, og de økonomiske Forhold mellem Nationerne ordnes af en international Kongres, der skaffer alle Stater fælles Mønt, om muligt ogsaa samme Sprog. — Afhandlingen er overhovedet en Art Statsroman, i hvilken Bazards Ideer gengives i en udvandet Form. Den gjorde ikke noget Indtryk paa sin Samtid og forsvandt snart i Glemslens Hav.

Derimod lykkedes det *Enfantin* at vække Opmærksomhed som Taler, og ved hans agitatoriske Virksomhed steg Tallet af Saint-Simonister snart. I 1829, da Saint-Simonisterne havde faaet et Organ i Tidsskriftet »*l'Organisateur*«, traadte de frem som et Religionsfund med politiske og økonomiske Formaal. *Rodrigues*, der betragtede sig som Saint-Simons Arving, ikke i Kraft af Fødsels Tilfældighed, men formedelst sine særlige Anlæg, udnævnte i Følge det Testamente, han havde modtaget, den 31. Decbr. 1829 *Bazard* og *Enfantin* til den saint-simonistiske Religions »*pères suprêmes*«. Et fuldstændigt Hierarki udvikledes. Særlige saint-simonistiske Formler foreskrevs for alle det borgerlige Livs Akter, og i Navnet »Guds, Saint-Simons og de ypperste Fædres« holdtes Vielses- og Ligtaler. Hele Menigheden deltes i fem Grader; den nederste bestod af Novicerne og Arbejderne, den fjerde af alle dem, der

definitivt var optagne som Medlemmer, derover stod »de Udvalgte«, saa »Fædrenes Kollegium«, og allerøverst som Bindeled mellem det Evige og det Forgængelige, mellem Gud og Menneskene, »les pères suprêmes«. Ved Moderne havde hver Grad sin bestemte Plads; i Midten tronede de ypperste Fædre.

Saaledes var Saint-Simonisterne organiserede, da Julirevolutionen brød løs: Bazard og Enfantin fandt, at Øjeblikket var kommet til at udsende et »Manifest til Fransk-mændene«. Øjeblikket, udbrød de, er kommet til at give Samfundet en ny Organisation. Og de forklarede videre, hvorledes denne ny Organisation skulde være, — i Overensstemmelse med de ovenfor gengivne saint-simonistiske Tanker. Men noget nyt kom nu til: Spørgsmaalet om Kvindens Frigørelse inddrogtes i den saint-simonistiske Agitation. Den bestaaende Retsforskel mellem Mand og Kvinde, hed det, skulde forsvinde. Ikke blot den besiddelsesløse Arbejder, ogsaa Kvinden, der exploiteres og beherskes af Manden, hører til de Arveløses Klasse. Det Afhængighedsforhold, hvorefter det ene Køn har Rettighederne, det andet Pligterne, skal forsvinde. I Kirke og Stat, i Menigheden og Familien skulle Mand og Kvinde være ligeberettigede. Alle Rettigheder og Pligter skulle tilhøre Mand og Kvinde i Fællesskab.

Det lykkedes Saint-Simonisterne under den Bevægelse, Julirevolutionen havde bragt i Sindene, at tiltrække sig almindelig Opmærksomhed. Bladet »Le Globe, journal de la religion de Saint-Simon« udbredte deres Lære over hele Frankrig; saint-simonistiske Menigheder opstod i By efter By; rigelige Pengemidler strømmede ind; mindst 40,000 ihærdige og trofaste Disciple, deriblandt fremragende Nationaløkonomer, Jurister, Bankmænd, Fabrikanter, Ingeniører, Læger, Officerer, Kunstnere osv., arbejdede i saint-simonistisk Aand. Dog — snart skulde betydelige Meningsforskelligheder spalte Menigheden, og navnlig var det Spørgsmaalet om Kvindens Frigørelse, der bidrog til at fremkalde Spaltningen. Det var Enfantin, der anstiftede

Spliden. Ægteskabet skulde, docerede Enfantin, kun blive bestaaende, saalænge Ægtefolkene folte Kærlighed til hinanden. Naar Ægtefolkene ikke mere folte sig knyttede til hinanden ved Kærlighedens Baand, vilde de ikke længere paa en tilfredsstillende Maade kunne udføre de Pligter, der hvile paa dem begge i Fællesskab, og ikke blot i de paa-gældende Personers, men lige saa fuldt i Samfundets Interesse vilde det da være, om det ægteskabelige Baand blev løst og et andet knyttet. Disse Anskuelser udvikledes den 17. Oktober 1831 for »Fædrenes Kollegium« af Enfantin, men bekæmpedes paa det hæftigste af Bazard. Stormende Debatter rejste sig; Meningsdifferencerne tilspidsedes mere, og tilsidst stode Enfantin og Bazard som to uforsonlige Modstandere ligeoverfor hinanden. Bazard beskyldte Enfantin for Usædelighed, og Enfantin paa sin Side søgte at ryste Bazard fra sig for at blive Enehersker. Dette lykkedes: i Vrede trak Bazard sig tilbage den 11. November 1831; men de heftige Disputer havde rystet hans Sundhed, og den 29. Juli 1832 døde han. Dog ikke blot Bazard, ogsaa Brødrene Péroire, Pierre Leroux og mange andre trak sig tilbage fra Saint-Simonisterne, saaledes som den nu havde udviklet sig. »Saint-Simons Arving«, Olinde Rodrigues, forblev dog foreløbig Enfantin tro og udnævnte ham, »l'homme le plus moral de mon temps«, til Saint-Simons Efterfølger og til den saint-simonistiske Religions Ypperstepræst. Paa sin Side udnævnte Enfantin Rodrigues til den Industripræst, der skulde sørge for de enkelte Industrigrene og beskæftige og belønne Alle efter deres individuelle Evner. Rodrigues søgte ogsaa at arbejde i denne Egenskab, søgte — men uden Held — at oprette Arbejds- og Opdragelseshuse, industrielle og landøkonomiske Associationer osv. Enfantin, derimod, arbejdede videre paa Udviklingen af sine Ideer vedrørende Kvindens Frigørelse. Han hævdede, at et af Mand og Kvinde sammensat Præstepar, »couple sacerdotal«, skulde lede Stat og Kommune, Kirke og Hjem. Præsteparret er Aandens og Materiens Personifikation; den mandlige Forstand forener

sig i det med den kvindelige Skønhed; intet undgaar dets Blik; alle betro det deres Tanker og Handlinger, deres Smerte og deres Glæde; det bestemmer om Ægteskab og Skilsmisse; det opfylder Forældrepligten lige overfor alle osv. Derfor bør der ikke staa i Spidsen for Staten blot en »père suprême«; men denne maa fuldstændiggøres ved en »mère suprême«. Der burde da findes en saadan, en kvindelig Messias, »une femme Messie«. Der ledtes efter hende; der afholdtes i Løbet af Vinteren 1831—32 Fest paa Fest, hvor man haabede, hun skulde indfinde sig; ved Sammenkomsterne sad Rodrigues ved Infantins venstre Side; ved hans højre Side stod en tom Stol — for »la mère suprême«. Men Stolen forblev ubesat. De glimrende Fester kostede imidlertid Penge, og Kassen tømtes efterhaanden. Industripræsten søgte at udstede Gældsbeviser og at faa dem afsatte paa Børserne i Paris, London, Berlin. Forgæves. Derimod begyndte Politiet at indfinde sig. Man fandt, at de saint-simonistiske Møder begyndte at antage en betænkelig Karakter, og Politiet forbød dem. Rodrigues blev uenig med Infantin, blev bange for Politiet og det Latterlighedens Skær, der stedse stærkere faldt over det saint-simonistiske Væsen, saaledes som det nu rørte sig. Han erklærede sin tidligere Ven i Ban, mødtes med Protesterklæringer fra denne, — og opgav saa det hele, lod Saint-Simonismen være Saint-Simonisme, og vendte tilbage til Børsen.

Infantin, derimod, vilde endnu forsøge en Kamp. I Stedet for Rodrigues udnævnte han Michel Chevalier til Industripræst. Alle hans Bestræbelser for at frelse Saint-Simonismen fra Undergang vare dog forgæves. Saint-Simonismen havde modtaget sit Banesaar, og dens Tilhængere smeltede bort som Sneen for Foraarsolen. Den 20. April 1832 udkom det sidste Nummer af deres Organ, »le Globe«. I et Manifest i Bladets Slutningsnummer erklærede Infantin, at han af Gud havde modtaget den Mission at befri Proletariatet og Kvinden af deres Lænker, og trods alle lidte Tab og personlige Forhaan-

elser fremdeles vilde kæmpe herfor, men at en foreløbig Hvile dog var nødvendig, hvorfor han med et Antal af sine Trofaste vilde trække sig tilbage til Naturens Stillehed, for dèr at samle Kræfter, saa at han senere paany kunde træde i Skranken for de ham af Gud og Saint-Simon paalagte Opgaver. Tre Dage senere, den 23. April 1832, trak han sig med 40 Trofaste tilbage til sin Ejendom Ménilmontant ved Paris. Ubemærket vilde han dog ikke leve her. Menigheden i Ménilmontant adskilte sig ikke blot ved sine Ideer, men ogsaa ved sin ydre Optræden fra den øvrige Kulturverden. Dens Medlemmer, »Apostlene«, forrettede selv alle Arbejder — Tjenesteyender brugtes ikke; de iførte sig iøjnefaldende Dragter, tilklippede Haar og Skæg paa en excentrisk Maade, og Chefen, Infantin, bar paa sit Bryst en Plakat med Paaskriften »Fader«. Det besluttedes at opføre et saint-simonistisk Tempel; Grundstenen lagdes, og under Sang og med allehaande mærkelige Ceremonier toge »Apostlene« fat paa Byggeforetagendet. For Pariserne var det en hel Komædie at se herpaa; der fandt sande Folkevandringer Sted ud til Ménilmontant; der var Søndage — en af Saint-Simonisternes Arbejdsdage — hvor indtil 10,000 Parisere vandrede til Ménilmontant for at se Infantin og hans Apostle arbejde. Men allerede den 8. Juli 1832 skred Politiet ind og forbød disse offentlige Forestillinger. Apostelen Michel Chevalier satte sig imod dette Forbud, og tilsidst mente Politiet at maatte anvende militære Forholdsregler. Saint-Simonisterne ophidsedes herved end yderligere, og Infantin besluttede at give Arbejderne den størst mulige Offenlighed. De offentlige Myndigheder skred saa ind for Alvor. Infantin og hans Tilhængere stævnedes for Retten, anklagede for mod Loven at have stiftet politiske Foreninger med mere end 20 Medlemmer, for at have udbredt hadefulde Grundsætninger, for at have krænket gode Sæder ved deres Lære om Ægteskabets Ordning og Kvindens Emancipation m. m. Processen begyndte den 27. Avgust 1832. Under Afsyngelsen af

mystiske Sange og i løjerlige Dragter vandrede Menigheden med »Faderen« i Spidsen fra Ménilmontant til Justitspalæet i Paris, overalt vækkende Opmærksomhed og Munterhed. Dommen faldt snart: Infantin og Michel Chevalier dømtes til et Aars Fængsel og til Bødestraf; fremtidige saint-simonistiske Foreninger forbødes, og Menigheden i Ménilmontant opløstes af Politiet. En samtidigt mod Infantin og Rodrigues rejst Klage angaaende formentligt begaaet Bedrageri og Underslæb afvistes som ubegrundet.

Saint-Simonismen var dermed færdig. Infantin slap vel med faa Maaneders Fængselsstraf, men drog efter at have udstaaet den til Orienten, hvorhen ogsaa andre Saint-Simonister havde begivet sig. I 1837 vendte han tilbage til Frankrig. Tidligere Tilhængere, der i Mellemtiden havde erhvervet sig Anseelse og Formue, skaffede ham betydelige Stillinger. Den 31. Maj 1864 døde han som Direktør for Lyon-Middelhavs-Banen. Han hviler paa »Père Lachaise«, ikke langt fra Saint-Simon og Olinde Rodrigues. Bøger, Dokumenter og Manuskripter, der angik den af ham i Ungdommen ledede Bevægelse, testamenterede han til Arsenal-Bibliotheket i Paris, hvor Saint-Simon engang havde været Bibliothekar. Paa hans Bøse Bekostning offentliggjordes hans og Saint-Simons Skrifter, — mere dog for at forherlige Infantin end i Saint-Simons Interesse. Men Infantins Skrifter frelse ham ikke. Han viser sig gennem dem som en Undermaaler. Han havde et agitatorisk Talent, var veltalende og altid slagfærdig, — men i videnskabelig Henseende har han intet præsteret af Værd. Hans religiøse Ideer vare blot ufrivilligt humoristiske. Han led af religiøst Højhedsvanvid. Mod Saint-Simon har han haardelig forsyndet sig. Den Saint-Simonisme, som han sammen med Bazard havde avlet, dræbte han selv. Ingen af det 19. Aarhundredes socialistiske Bevægelser har omfattet saa aandeligt betydelige Mænd som Saint-Simonismen; adskillige af dens oprindelige Tilhængere svang sig senere op blandt Frankrigs største

Nationaløkonomer, Finansmænd, Teknikere og Kunstnere. Men Enfantin prisgav Saint-Simons Lære for Menneskenes Spot. I Latter og Haan endte den Bevægelse, der var bleven indledet i det Øjemed at fratage Adel og Gejstlighed deres Forrettigheder, skaffe Arbejdets og Videnskabens Repræsentanter Statens Ledelse, og at virkeliggøre Bude om Kærligheden til Næsten.

A. P.-St.
